

УДК: 371.937

ПІДГОТОВКА БАКАЛАВРІВ ГЕРМАНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ В СИСТЕМІ УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ ОСВІТИ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ: ДОСВІД ОКСФОРДСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Наталя Колесниченко

Стаття присвячена висвітленню сучасного стану професійної підготовки бакалаврів романо-германської філології в системі університетської освіти Великої Британії в умовах розвитку єдиного європейського освітнього середовища. Особливу увагу приділено аналізу змісту й способів організації навчально-пізнавальної діяльності бакалаврів з англійської філології в Оксфордському університеті. Продемонстровано вимоги освітньо-професійних програм до підготовки бакалаврів-філологів в умовах впровадження кредитно-модульної технології навчання.

Ключові слова: університет, університетська освіта Великої Британії, професійна підготовка, бакалаврат, бакалаври германської філології, освітньо-професійна програма, кредитно-модульна технологія навчання.

Будучи однією з ініціаторів і активних учасників процесу європейської інтеграції в галузі освіти, Велика Британія, починаючи з 1999 р., досить обережно реформувала свою систему вищої освіти відповідно до основних цілей Болонського процесу, прагнучи зберегти свої освітні традиції. З огляду на це, для подальшої модернізації вітчизняної системи вищої освіти під впливом чинників євроінтеграції особливо цінним є досвід, який накопичено в системі університетської освіти Великої Британії.

Аналізуючи основні дослідження і публікації можна побачити, що доведені результати досліджень українських учених (Т. Десятов, С. Дружилов, О. Кузнецова, А. Парінов, Г. Поберезька, А. Саргсян, М. Тадеєва), протягом тривалої історії розвитку освітньої системи Великої Британії вона неодноразово переживала бурхливі періоди реформування [1], щоразу виходячи на якісно новий ступінь функціонування завдяки конструктивності педагогічних ідей та практичній діяльності британських освітян (С. Маклора, М. Нейша, У. Тейлора, Дж. Сайта, Т. Аткинсона, А. Мура, С. Гейфорда, Е. Уілсона, М. Хоуллі, С. Маклафліна). Їхні досягнення суттєво впливають на модернізацію системи освіти не тільки у Великій Британії, але й в інших країнах Європи і світу, включаючи Україну. Саме це забезпечило державі провідні позиції у Європейській співдружності в багатьох галузях соціально-економічного життя, зокрема в наданні освітніх послуг на рівні вищої лінгвістичної та іншомовної педагогічної освіти. Про це передусім свідчить визнання дипломів бакалаврів-лінгвістів та бакалаврів гуманітарних наук з іноземних мов вищих навчальних закладів Великої Британії практично в усіх країнах світу. Не випадково, як зазначає А. Саргсян [2, с. 23], виступаючи в ролі партнера з моменту вступу до

ЄС у 1973 р., Велика Британія, інтерпретуючи освітню політику ЄС відповідно до власних інтересів, досить довгий час утримувалася від впровадження європейських спільних ініціатив, вбачаючи в створенні спільного економічного ринку крах своїх власних позицій.

Між тим, за період головування в ЄС у 2005 р. головними пріоритетами Великої Британії в галузі освіти стало: просування нової політики ЄС у сфері освіти та молодіжних освітніх програм, запровадження для встановлення співпраці між освітніми установами країн-членів ЄС, стимулювання до здійснення обмінів вчителями та учнями; вивчення результатів роботи, спрямованої на підготовку молоді в умовах змагальності та соціального включення відповідно до настанов Ліссабонської конвенції; забезпечення якості освіти європейського рівня. При цьому, Концепт «європейський вимір в освіті» (Дж. Річі, Дж. Санз) у Великої Британії включає знання мов, історії, культури, географії інших європейських країн; поінформованість про ЄС; формування відчуття європейської ідентичності і громадянина ЄС [3, с. 97]. Розгортання європейського виміру вбачається у процесі викладання відповідних шкільних дисциплін; наданні інформації європейського характеру, розвитку інформаційних центрів; організації обміну викладачами, студентами й інформацією; участі у програмах ЄС [4, с. 18]. Оскільки означений аспект до досі не досліджувався вітчизняними науковцями в площині професійної підготовки бакалаврів романо-германської філології в умовах університетської освіти Великої Британії, то ми вдалися до власних розвідок, досліджуючи досвід їхньої підготовки в найбільш визнаних університетах.

Метою статті є висвітлення сучасного стану організації професійної підготовки бакалаврів германської філології в системі університетської освіти Великої Британії на прикладі діяльності факультету англійської мови та літератури Оксфордського університету.

Оксфордський університет, розташований у графстві Оксфордшир, є найстарішим англійським університетом у світі, що посідає друге місце (після Болонського університету) у списку найбільш старовинних університетів Європи. Він є першим університетом Великої Британії, заснованим у 1096 році, який традиційно робить основний акцент на вивченні гуманітарних дисциплін, зокрема іноземних мов. Оксфордський університет має надзвичайно багатий книжковий фонд, налічується більше 100 бібліотек у межах університету, що становить найбільший комплекс бібліотек у Великобританії [5].

Університет Оксфорда, серед викладачів і випускників якого 40 нобелівських лауреатів, до складу якого входять факультети і 38 коледжів, а також 6 «гуртожитків» (halls of residence) – закритих навчальних закладів, які не мають статусу коледжу і належать релігійними орденам, стабільно займає лідируючі позиції в рейтингу кращих університетів світу, іноді поступаючись або обганяючи своїх найближчих конкурентів у сфері освітніх послуг – Кембридж і Гарвард. Традиційно найбільш престижними є найстаровинніші й найбагатші коледжі, такі як Крайст Черч (Christ Church), Коледж Св. Іоанна

(St. John's), Мертон та Коледж Св. Магдалини, вартість навчання в бакалавраті яких на рік становить від 20 тисяч фунтів, а вартість проживання оцінюється в £ 12, 900 на повний календарний рік.

Для вступу в бакалаврат Університету Оксфорда спеціальна комісія розглядає шкільні оцінки абітурієнта (тільки відмінні, A-level), рекомендаційні листи, проводить співбесіди. У деяких випадках майбутнього студента можуть попросити показати свої письмові роботи, провести власні письмові тести (бо шкільні іспити у Великобританії стандартизовані і проводяться центральними екзаменаційними комісіями – examination boards, акредитованими державою). Відвідуючи лекції та семінари на факультеті, студент проводить більшу частину свого вільного часу в коледжі, де проходить його громадське, спортивне й повсякденне життя. Кожен коледж є окремою структурою, у якій знаходяться гуртожитки, бібліотека, комп'ютерний центр, лекційні корпуси, спортивні та тренажерні зали, парк, їдальня, хор, театр, музична кімната, каплиця й багато іншого. З огляду на високу якість наукової, академічної та професійної підготовки оксфордський диплом широко відкриває двері для подальшого працевлаштування своїх випускників – бакалаврів і магістрів у найпрестижніших галузях науки та бізнесу. У цьому випускникам допомагає спеціальний сервісний Центр кар'єри (The Careers Service) [5].

Навчальний рік в Університеті Оксфорда починається в жовтні й ділиться на три семестри (триместри): осінній (Michaelmas term, 1 жовтня – 17 грудня), зимовий (Hilary Term, 7 січня – 25 березня) та літній (Trinity term, 20 квітня – 6 липня). Протягом року студент відвідує лекції, семінари, практичні та лабораторні заняття, а також тьюторієлз – особливі індивідуальні заняття з викладачем. Завдяки унікальній системі тьюторства (індивідуальної опіки над студентом), кожен студент отримує набір не тільки базових, але й спеціалізованих знань. Цьому сприяє штат оксфордських викладачів, який настільки великий (майже 4 тисячі осіб, з яких 70 – члени Королівського товариства, більше 100 – члени Британської Академії), що на одного лектора припадає в середньому 4-5 студентів.

Слід зазначити, що підготовка бакалаврів романо-германської філології здійснюється на різних факультетах: класичних мов і літератури; філології, лінгвістики та фонетики; середньовічних та сучасних мов; англійської мови і літератури. Будучи провідним структурним підрозділом Оксфордського університету, факультет англійської мови та літератури [6], заснований у 1894 році, по праву посідає престижне місце у всесвітньому освітньому процесі, на якому щорічно отримує освіту понад 1000 студентів. Цей факультет, який створив потужну наукову та освітню базу, є одним із провідних шкіл англійської мови у світі, науково-педагогічний склад якої представлений 160 викладачами, серед яких 80 професорів. Факультет активно впроваджує різні інноваційні технології для поліпшення якості освіти. Основні тематичні ресурси доступні через веб-сторінку факультету та електронні журнали (СОЛО, OxLip, OU).

Факультет пишається своїми знаменитими випускниками, серед яких

багато літературних критиків, лінгвістів, відомих письменників (J. Tolkien, W. Auden, W. Golding, A. Huxley). Крім того, саме випускники факультету англійської мови та літератури брали участь у складанні відомого словника (The Oxford English Dictionary). Факультет не пропонує заочне навчання для отримання академічного ступеня, хоча він організовує короткі курси в системі неперервної освіти дорослих. Освітні цілі програми підготовки, наприклад, бакалаврів англійської філології спрямовані на те, щоб навчити студентів:

- черпати інформацію з компетентних письмових джерел усіх періодів розвитку історії англійської літератури;
- самостійно розвиватися в обраній професійній галузі;
- грамотно й адекватно інтерпретувати літературні тексти;
- критичним, порівняльним, аналітичним умінням шляхом вивчення широкого спектра літературних текстів;
- правильно використовувати та інтерпретувати історичні факти;
- розуміти значення різних мовних засобів;
- розвивати інтелектуальні та особистісні здібності, які мали б широку сферу застосування;
- висловлювати власні ідеї за допомогою аналізу й міркування;
- розрізняти способи формального та естетичного вимірів літературного тексту;
- вибирати та аналізувати відповідні приклади, зважувати докази, досліджувати, аналізувати, порівнювати конкуруючі й критичні точки зору [6].

Викладання на факультеті англійської мови і літератури Оксфордського університету здійснюється у формі лекцій та інших видів проведення занять (семінари, практикуми, групові консультації). Під час загальних лекцій студентам наочно демонструють підходи до застосування критичного аналізу на прикладі літературних матеріалів. Семінари, у свою чергу, відкривають можливості для групового аналізу та обговорення конкретної літературної чи мовної предметної галузі. Групові заняття (як правило, складом до 8 осіб) передбачають розбір конкретних питань і сприяють більш міцному засвоєнню матеріалу, розвитку усних навичок аналізу. Консультації (як правило, у консультації беруть участь два студенти) зосереджені на розборі письмових есе. Під час консультацій студенти складають план своєї подальшої роботи. Усі види занять вимагають від студента активної підготовки, глибокого аналізу й постійного читання, яке охоплює різні періоди й жанри. Формально необхідні знання перевіряються за допомогою письмових університетських іспитів під час третього і дев'ятого семестрів. На рівні коледжу організація персоналізованого оцінювання передбачає щотижневі зрізи знань і вмінь учнів у вигляді контрольних іспитів, програми яких розробляються їх особистими наставниками. Крім того, існує режим написання семестрового звіту про набуті компетенції.

У перший рік навчання студентів-бакалаврів англійської філології ознайомлюють із концептуальними й технічними засобами, використовуваними у вивченні англійської мови та літератури, а також із широким спектром

різних критичних теорій і підходів. Водночас проводять семінари з ранньої середньовічної літератури, літератури вікторіанської епохи, а також сучасної літератури. Під час другого й третього навчальних років студенти розширюють часові межі вивчення історії англійської літератури. Студенти пишуть 4 обов'язкові навчально-дослідницькі роботи. Їх тематика охоплює науковий пошук із літератури різних періодів, починаючи від пізнього середньовіччя до літератури пізнього романтизму. Якість цих робіт оцінюється під час тригодинних письмових іспитів наприкінці третього року навчання. Студенти також працюють над своїми курсовими роботами впродовж цього періоду. Курсові роботи передбачають обов'язкове самостійне дослідження, присвячене творчості Шекспіра; виконання аналізу творчості іншого письменника, що входить до списку запропонованих комісією факультету тем; підготовку міні-дисертації на вільну тему обсягом 8000 слів [6]. Студент може вибрати спеціальний курс, який передбачає вивчення середньовічної літератури та мови. У цьому випадку відповідно змінюються й теми курсових робіт. Додаткові предмети для цього курсу охоплюють вивчення давньоскандинавської, середньовічної французької мов, археології та інших предметів, доступних для читання викладачами факультету.

Нижче проаналізуємо детальніше зміст бакалаврської програми, розрахованої на перший рік навчання, який присвячено вивченню лінгвістики. Скажімо, навчальна дисципліна «Вступ до мовознавства» (Introduction to Language), розрахована на 2 кредити, а також на її щотижневе викладання в лекційно-семінарській формі забезпечує ознайомлення з базовими концептами теоретичного мовознавства. Курс зосереджений на опануванні студентами лінгвістичної термінології, понять, відношень і структур, що дає їм уявлення про мовні рівні, дозволяє позначити основні лінгвістичні дисципліни, знайомить студентів з основами історичного розвитку і змінами в мові. Крім того, названий курс викладають паралельно з психологією й філософією, він дає змогу студентам більш глибоко вивчити структуру та еволюцію мови, такі її гендерні аспекти, як вік, стать і соціальний статус, мовні особливості, а також те, як мова використовується в літературі, засобах масової інформації та різних соціальних групах.

Курс «Морфологія англійської мови» (Morphology of the English Language), який викладають у формі семінару в обсязі 2 кредитів, розрахований на досягнення студентами класифікації слів згідно з їх значенням і функціональним навантаженням, а також на оволодіння способами детального аналізу частин мови і їх морфологічних категорій. Курс «Лексикологія англійської мови» (Lexicology of the English Language), розрахований на 2 кредити, передбачає, насамперед, глибокий аналіз словникового запасу англійської мови. Відвідуючи лекції і семінари, студенти досліджують різні аспекти словотворення. Крім того, названий курс передбачає екскурс в історичний розвиток англійської мови. У межах цього курсу відбувається також вступ до лексикографії. Курс «Синтаксис англійської мови» (English Syntax), обсягом в 2 кредити, що передбачає доповнення лекцій

семінарськими заняттями, дає студентам базові знання в галузі англійських синтаксичних структур. Темі містять аналіз різних типів речень на основі їх комунікативної мети й синтаксичної функції. Курс «Історія Великобританії та США», обсягом в 1 кредит, передбачає засвоєння студентами змісту цілої серії лекцій із найбільш значущих фактів історії Великобританії та США. Навчальна дисципліна «Методика викладання англійської мови» пропонується як додатковий курс, що передбачає вступ до методики викладання англійської мови. Студенти ознайомлюються з низкою теоретичних питань, осягаючи такі теми, як організація уроку і його планування, класний менеджмент, інтерактивні види навчання [6].

Як бачимо, метою першого року навчання бакалаврів є забезпечення їхнього ознайомлення з основними критичними й теоретичними підходами до аналізу літературних творів паралельно з поступовим переходом на більш високий рівень предметних знань і критичного розуміння порівняно з тим, яким вони володіли при вступі до вишу. Список рекомендованої літератури за вказаними вище курсами навчальних дисциплін складається з великої кількості монографій та наукових статей, що вимагає широкого використання ресурсів університетських бібліотек. Унаслідок цього відбувається більш інтенсивний розвиток навичок самостійної навчально-пізнавальної роботи студентів і відхід від пасивної позиції школяра, який зорієнтований на заучування готового для засвоєння знання.

Важливо, що бакалаври англійської філології, починаючи з першого року навчання, занурюються в індивідуальну дослідницьку роботу в межах вивчення профільних дисциплін. Зокрема, у курсі «Вступ до літературознавства» (1–8 тижні) студенти повинні провести дослідження, яке дає змогу їм освоїти різні концептуальні підходи, що панують у методології лінгвістичних дисциплін, а також опанувати алгоритм здійснення критичного аналізу художнього твору. У межах підготовчого етапу дослідження проводяться лекції, семінари, консультації за таким графіком:

Тиждень 1: Що таке англійська література? (Dr McDonald).

Тиждень 2: Що таке читання? (Dr Beasley).

Тиждень 3: Значення і тлумачення (Dr Williams).

Тиждень 4: Читання символів (Dr Pratt).

Тиждень 5: Метафора (Dr Reynolds).

Тиждень 6: Тон та імплікатури (Dr Douglas-Fairhurst).

Тиждень 7: Читання критики (Dr Douglas-Fairhurst).

Тиждень 8: Коментар (Dr Barr & Dr Douglas-Fairhurst) [5].

Дослідницька діяльність у межах вивчення історії та культури середньовічної Англії, зокрема в контексті ознайомлення студентів з ранньою літературою, звернена на конкретизацію та узагальнення важливих мовних проблем, які існували на той період. Для цієї роботи пропонують спеціальний набір текстів, який допоможе підготуватися до екзаменаційних питань. Нариси студентів повинні бути засновані на використанні рекомендованої літератури. Студентам також пропонують порівняти різні варіанти давньоанглійської мови, хоч це необов'язково. На дослідження виділяють 6

консультацій, 12 занять.

Дослідницька діяльність бакалаврів англійської філології в межах вивчення літератури 1830–1910 рр., починаючи з 1910 р. до теперішнього часу, організується на платформі самостійного наукового дослідження, що є її відмінною рисою. Для написання цих двох курсових робіт не пропонуть певного списку літератури. Під час роботи бакалаврів заохочується інтенсивне читання і аналіз, вільний вибір дослідної теми, і, головне, – наукова робота бакалавра повинна бути написана англійською мовою. Бакалаврам надається можливість вільного доступу до всіх необхідних матеріалів через Інтернет, а також відвідати 6 консультацій із тематики кожної наукової роботи, 4 лекційних заняття, наприклад, за спецкурсом «Література і ваш розум»:

Тиждень 1: Метафоричне мислення. Як метафори виростають через наш тілесний досвід і структурують наші розумові процеси, як вони розширюються в алегорію і притчі в літературі.

Тиждень 2: Заповнення прогалін. Як читачі роблять висновки за текстовими прогалинами, встановлюють відносини між персонажами і стежать за сюжетною структурою.

Тиждень 3: Захоплююча книга. Як очікування й подив розгортаються через текстуальну модуляцію когнітивних процесів.

Тиждень 4: Чому і що література змушує нас відчувати? Як читачі відчують літературу тілом і розумом, як вони співчують персонажам?

Тиждень 5: Царство фантазії. Як уявні світи займають уяву і створюють читацьке захоплення, як фокалізація (перспектива, через яку представлений нарратив) фільтрує наш досвід цих світів, у той час як метапроза розширює його.

Тиждень 6: Література за межами літературознавства. Огляд наукових проникнень в літературу, у тому числі еволюційна теорія, нейронаукові дослідження та емпірична робота в галузі психології й когнітивних наук [6].

Оцінка якості виконання наукової роботи бакалаврів романо-германської філології включає консультаційні напрацювання, іспити та семестрові звіти. Підсумкове оцінювання пропонується у вигляді публічних іспитів (Mods) з усіх 4 дослідних робіт. Причому коледжі отримують детальну інформацію про продуктивність кожного бакалавра в кінці екзаменаційного періоду, що є частиною загального оцінювання. Види оцінювання протягом другого та третього років навчання бакалаврів відрізняються від тих, що проводилися в перший рік навчання. Оцінювання в цей період включає надання портфоліо (наприкінці 8 семестру), розгорнутого есе з одного з предметів (наприкінці 7 семестру), дисертації (наприкінці 8 семестру) і складання 4 предметів у формі письмового іспиту (наприкінці 8 семестру).

Розглянувши даний матеріал можна зробити наступні висновки: характерним є те, що тільки деякі випускники бакалаврату (близько 17%) факультету англійської мови та літератури Оксфордського університету продовжують далі працювати у сфері наукового дослідження, вступаючи до магістратури, у той час як багато інших використовують набуті аналітичні

навички в галузі реклами, видавничої справи, викладання, PR-менеджменту, журналістики, юриспруденції, консультування з питань управління та фінансів, успішно працевлаштовуючись.

Список використаних джерел:

1. Парінов А. В. Реформа вищої педагогічної освіти в Англії: передумови і тенденції розвитку (кінець 80-х – початок 90-х років ХХ століття): дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / А. В. Парінов. – К., 1995. – 240 с.
2. Саргсян А. Л. Реформування системи вищої освіти Великобританії в кінці ХХ – на початку ХХІ століття: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 / Асмик Людвигівна Саргсян. – Луганськ, 2009. – 182 с.
3. Spees E. R. *Higher Education: an arena of conflicting philosophies* / E. R. Spees. – New York, Bern, Frankfurt am Main, Paris, Lang. – 1989. – 321 p.
4. *The Scene of Oxford*. – L.: London Press, 2010. – 105 p.
5. Офіційний сайт Оксфордського університету – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ox.ac.uk>
6. Офіційний сайт факультету англійської мови та літератури Оксфордського університету. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.english.ox.ac.uk>